

Gramatika, logika, mysl

Mojmír Dočekal

2023-10-19

ÚJABL, MUNI

- introduction

Introduction

- introduction
- advanced class

- introduction
- advanced class
- semantics of natural language expressions denoting pluralities

- introduction
- advanced class
- semantics of natural language expressions denoting pluralities
- at-issue/non at-issue meaning

- introduction
- advanced class
- semantics of natural language expressions denoting pluralities
- at-issue/non at-issue meaning
- formal linguistics

- introduction
- advanced class
- semantics of natural language expressions denoting pluralities
- at-issue/non at-issue meaning
- formal linguistics
- course credit: colloquium

Intro

- mnoho sémantických komputací nemůže proběhnout bez kontextových informací:

- (1)
  - a. určité popisy: *nejstarší Petrův syn*
  - b. vágní adjektiva: *vysoký*
  - c. modální slovesa: *muset*

- (2)
  - a. pragmatika “před” vlastním sdělením
  - b. sémantický (doslovný, at-issue) význam
  - c. pragmatika “po” sdělení

Intro

- mnoho sémantických komputací nemůže proběhnout bez kontextových informací:
- (1)
- a. určité popisy: *nejstarší Petrův syn*
  - b. vágní adjektiva: *vysoký*
  - c. modální slovesa: *muset*
- několik důležitých témat
- (2)
- a. pragmatika “před” vlastním sdělením
  - b. sémantický (doslovný, at-issue) význam
  - c. pragmatika “po” sdělení

Intro

- mnoho sémantických komputací nemůže proběhnout bez kontextových informací:
- (1)
- a. určité popisy: *nejstarší Petrův syn*
  - b. vágní adjektiva: *vysoký*
  - c. modální slovesa: *muset*
- několik důležitých témat
  - všechna se točí kolem speaker's meaning
- (2)
- a. pragmatika “před” vlastním sdělením
  - b. sémantický (doslovný, at-issue) význam
  - c. pragmatika “po” sdělení

- příklad:

- (3) Ten chlap, o kterém jsem ti říkal, je nebezpečný.
- a. “před”: znalost reference určitého popisu
  - b. doslovný význam
  - c. varování

Indexikalita a deixis

- (4)
- a. Já jsem nemocný.
  - b. On odešel.
  - c. Tohle prase je velké.

- příklad:

- (3) Ten chlap, o kterém jsem ti říkal, je nebezpečný.
- a. “před”: znalost reference určitého popisu
  - b. doslovný význam
  - c. varování

Indexikalita a deixe

- indexické výrazy: závislé svou referencí na situaci promluvy

- (4)
- a. Já jsem nemocný.
  - b. On odešel.
  - c. Tohle prase je velké.

- příklad:

- (3) Ten chlap, o kterém jsem ti říkal, je nebezpečný.
- a. “před”: znalost reference určitého popisu
  - b. doslovný význam
  - c. varování

Indexikalita a deixe

- indexické výrazy: závislé svou referencí na situaci promluvy

- (4)
- a. Já jsem nemocný.
  - b. On odešel.
  - c. Tohle prase je velké.

- klasické indexické výrazy: *já, ty, nyní, teď*

Presupozice

- základní literatura:

Presupozice

- základní literatura:

1. NESČ heslo Presupozice

<https://www.czechency.org/slovník/PRESUPOZICE>

Presupozice

- základní literatura:

1. NESČ heslo Presupozice

<https://www.czechency.org/slovník/PRESUPOZICE>

2. Stanford Encyclopedia of Philosophy heslo Presupposition

<https://plato.stanford.edu/entries/presupposition/>

Presupozice

- základní literatura:

1. NESČ heslo Presupozice

<https://www.czechency.org/slovník/PRESUPOZICE>

2. Stanford Encyclopedia of Philosophy heslo Presupposition

<https://plato.stanford.edu/entries/presupposition/>

3. Introduction to Presupposition (Yasu sudo)

https://www.ucl.ac.uk/~ucjtudo/SRS/Lecture_1.pdf

- “taken for granted”

(5) Petr zase přišel do práce pozdě.

(6) Přestalo pršet.

- a. doslovný význam (asercce): po okamžiku promluvy už nepadaly z oblohy žádné kapky
- b. presupozice (S^P): před okamžikem promluvy přšelo

- “taken for granted”

(5) Petr zase přišel do práce pozdě.

- presupozice jsou odlišné od vyplývání:

(6) Přestalo pršet.

- a. doslovný význam (asercce): po okamžiku promluvy už nepadaly z oblohy žádné kapky
- b. presupozice (S^P): před okamžikem promluvy přšelo

- “taken for granted”

(5) Petr zase přišel do práce pozdě.

- presupozice jsou odlišné od vyplývání:
- nicméně jsou specifickým typem vyplývání: (6-a) $\models$ (6-b)

(6) Přestalo pršet.

- a. doslovný význam (asercce): po okamžiku promluvy už nepadaly z oblohy žádné kapky
- b. presupozice (S^P): před okamžikem promluvy přšelo

- “taken for granted”

(5) Petr zase přišel do práce pozdě.

- presupozice jsou odlišné od vyplývání:
- nicméně jsou specifickým typem vyplývání: (6-a) $\models$ (6-b)
- vyplývání, která jsou brána jako daná

(6) Přestalo pršet.

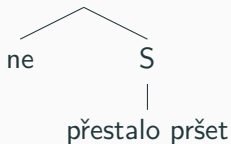
- a. doslovný význam (asercce): po okamžiku promluvy už nepadaly z oblohy žádné kapky
- b. presupozice (S^P): před okamžikem promluvy přšelo

- presupozice přežívají některá prostředí, typicky negaci:

(7) Nepřestalo pršet.

- ¬ po okamžiku promluvy už nepadaly z oblohy žádné kapky
- S^P : před okamžikem promluvy přšelo

(8)

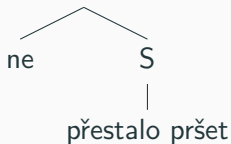

- presupozice přežívají některá prostředí, typicky negaci:
- negace zasahuje doslovný význam propozice (sémantika), ale ne presupozici (pragmatika)

(7) Nepřestalo pršet.

- $\neg$ po okamžiku promluvy už nepadaly z oblohy žádné kapky
- S^P : před okamžikem promluvy přšelo

(8)

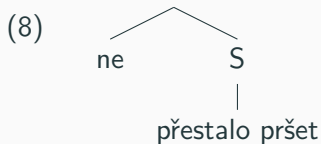

- presupozice přežívají některá prostředí, typicky negaci:
- negace zasahuje doslovný význam propozice (sémantika), ale ne presupozici (pragmatika)

(7) Nepřestalo pršet.

- $\neg$ po okamžiku promluvy už nepadaly z oblohy žádné kapky
- S^P : před okamžikem promluvy přšelo

- presupozice věty jsou zděděny její negací, zatímco entailmenty ne:

- další prostředí, která umožňují dědění presupozic:

(9) antecedent implikace:

Jestli Karel přišel zase pozdě do práce, tak ho vyhodí.

(10) modální slovesa:

Je možné, že Karel přišel do práce zase pozdě.

- další prostředí, která umožňují dědění presupozic:
- umožňují testovat, jestli daný význam je presupozicí

(9) antecedent implikace:

Jestli Karel přišel zase pozdě do práce, tak ho vyhodí.

(10) modální slovesa:

Je možné, že Karel přišel do práce zase pozdě.

(11) Vilda přestal mňoukat.

- další typy presupozicí:

- (12)
- a. Marie lituje, že snědla jablko.
  - b. Byl to Karel, kdo přinesl na večírek jablko.
  - c. Taky Karel snědl jablko. (+focus alternativy)
  - d. Každý student z Portugalska složil zkoušku.
  - e. Současný král Francie je holohlavý. (nejstarší syn, ...)
  - f. Dokonce i Karel má rád Marii.

Example sentence

Three students drunk five beers.

- a. distributive reading: $\forall x[Student(x) \rightarrow Drink(x, 5Beers)]$
- b. cumulative reading: $\exists X[Student(X) \wedge Drink(X, 5Beers)]$
- c. collective reading: improbable

- v různých jazycích různé strategie (reduplikace ve znakových jazycích nebo v jazycích jako Kaqchikel)

(13) Každý student dostal po dvou papírech.

- v různých jazycích různé strategie (reduplikace ve znakových jazycích nebo v jazycích jako Kaqchikel)
- ve slovanských jazycích často PP typu *po* + NumLoc

(13) Každý student dostal po dvou papírech.

- v různých jazycích různé strategie (reduplikace ve znakových jazycích nebo v jazycích jako Kaqchikel)
- ve slovanských jazycích často PP typu *po* + NumLoc

(13) Každý student dostal po dvou papírech.

- číslovka je závislá na svém antecedentu

- experimental perspective

Bosnić, A., Spenader, J., & Demirdache, H. (2020). Dancing monkeys in Serbian and Korean—exhaustivity requirements on distributive share markers. *Glossa: a journal of general linguistics*, 5(1).

[link](#)

Henderson, R. (2014). Dependent indefinites and their post-suppositions. *Semantics and Pragmatics*, 7, 6-1.

[link](#)

Dependent indefinites

- experimental perspective

Bosnić, A., Spenader, J., & Demirdache, H. (2020). Dancing monkeys in Serbian and Korean—exhaustivity requirements on distributive share markers. *Glossa: a journal of general linguistics*, 5(1).

link

- theoretical/cross-linguistic perspective

Henderson, R. (2014). Dependent indefinites and their post-suppositions. *Semantics and Pragmatics*, 7, 6-1.

link

- sign languages

Kuhn, J. (2017). Dependent indefinites: the view from sign language. *Journal of Semantics*, 34(3), 407-446.

link